

Fripoliseproblemet – kan det løses?

Pensjonsforum 28. september 2018

Thorstein Øverland
Pensjonistforbundet

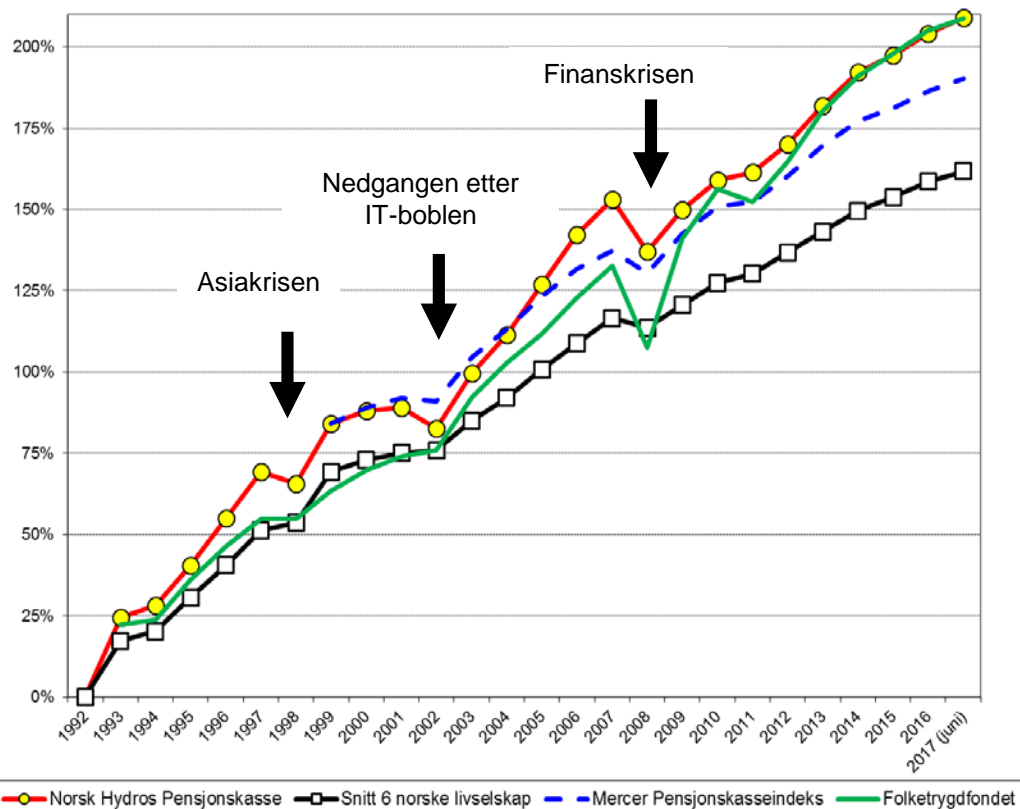
Pensjonistforbundet

Det er forutsatt at fripoliser forvaltes langsiktig

- Fripoliser har en innebygget forutsetning om at langsiktig forvaltning skal gi en meravkastning ut over garantert rente som tilsvarer inflasjonen
- I det lange løp gir aksjer bedre avkastning enn obligasjoner. En langsiktig portefølje består derfor ofte av 40 – 60 % aksjer og fast eiendom.

Avkastning med og uten stor andel aksjer og fast eiendom:

	Norsk Hydros Pensjonskasse	Snitt 6 største livselskaper*)	Mercer Pensjonskasseindeks**)	Folketrygdfondet
Geometrisk avkastning				
Snitt 1993 - 2016	8,1 %	6,5 %	NA	8,0 %
Snitt siste 10 år	5,9 %	4,9 %	5,3 %	7,2 %
Snitt siste 5 år	8,5 %	5,7 %	6,8 %	10,5 %
Snitt siste 3 år	7,4 %	5,1 %	5,6 %	8,3 %
siste år YTD (2017)	4,8 %	3,3 %	3,9 %	3,7 %

(3) *) KLP, Nordea Liv, Oslo Pensjonsforsikring, Sparebank 1 Livsforsikring, Storebrand Livsforsikring og DNB Livsforsikring

***) Likevektet gjennomsnitt av ~ 30 norske private og kommunale pensjonskasser

Fripolisene forvaltes ikke som forutsatt

- Pensjon fra fripoliser i norske livselskaper er ikke blitt regulert siden 2007. Ingen utsikt til regulering i årene fremover.
- Ved 2 % årlig inflasjon forsvinner 1/3 av verdien etter 20 år
- Problemene startet med igangsettelsen av et norsk eksperiment i 1991

Før 1991: Langsiktig forvaltning til fordel for kundene

- Alle livselskapene var i praksis gjensidige (eiet og styrt av kundene)
- Mål: Avkastning til forsikringstakerne
- Bufferkapitalen besto av ufordelte kundeoverskudd, som kunne trekkes tilbake frem til pensjonene skulle utbetales
- Felles forvaltning, styret bestemte fordeling av overskudd

Etter 1991: Kortsiktig forvaltning til fordel for aksjonærene

- Kundene skulle ikke lenger bære noen risiko
- Livselskapene omdannet til aksjeselskaper
- Mål: Avkastning til aksjonærene
- Oppsamlede kundeoverskudd ble gjort om til pensjon
- En konto for hver kunde. Flytterett. Garantert avkastning hvert år. Årlig tildeling av overskudd med endelig virkning.
- Dermed økt konkurranse til fordel for kundene
- ***Men: Livselskapene kunne ikke ta investeringsrisiko og fikk derfor dårlig avkastning***

Endringer i 2008 og 2016 har forsterket problemet

- 2008: Livselskapene får 20 % av avkastningsoverskuddet, og hele avkastningen på egenkapitalen. Dermed forsvant mye av motivasjonen for å ta investeringsrisiko.
- 2016: Innføring av Solvens II også for tjenestepensjon. Sterkt øket krav om soliditetskapital, og resten av livselskapenes motivasjon for å ta investeringsrisiko forsvant.
- ***Leder i Dagens Næringsliv 13.4.2018: «Livselskapene har puttet pengene i banken».***

Dette til tross for at soliditeten er forbedret

- Eksempel: Storebrand Livs soliditetskapital

(uten oververdier i HTF oblig.)

– 1990	57 % av premiereserven
– 1991	3 %
– 2000	10 %
– 2008	18 %
– 2017	27 %

- Krav til minstekapital har steget like fort, spesielt for fripoliser
- For å få reelle buffere, må kapitalen ytterligere økes
- Hvem skal stå for det?

En stadig større del av risikoen legges på kundene

- Storebrand Livs soliditetskapital 2017
  - Egenkapital 14,6 %
  - Ansvarlig lån 5,0 %
  - Tilleggsavsetn. (TA) 4,9 % (TA for fripoliser er 3,9 %)
  - Kursreguleringsfond 2,2 %
  - SUM 26,7 %
- Livselskapene vil i tiden fremover prioritere oppbygging av TA
- TA kan økes til 12 % av premiereserven
- Da vil eiere og kunder bidra med like mye i soliditetskapital!
- Er dette til kundenes fordel?

TA avsatt før pensjonsalder er OK: Blir betalt tilbake til kundene

- Tilleggsavsetninger er betingede kundemidler, som kan trekkes tilbake hvis avkastningen faller under garantert rente.
- Midlene skal omgjøres til pensjon fra pensjoneringsstidspunkt, i samme takt som reduksjon i premiereserven.
- Banklovkommisjonen: «*Akkumulerte tilleggsavsetninger tilknyttet fripolisen vil tas i betraktning ved beregning av årlig pensjon og således øke pensjonsytelsene ved uttak av pensjon på samme måte som overskudd tilført premiereserven*»
- TA medfører økt risiko for kundene, som skal motsvares av større avkastning på lang sikt

TA avsatt etter pensjonsalder er ikke OK: Blir sent eller aldri betalt tilbake

- Overraskelse: Livselskapene avsetter TA også på poliser under utbetaling! 70, 80 eller 90 år spiller ingen rolle.
- Slike avsetninger blir i praksis en inndragning av pensjonistenes midler til et langsiktig eller varig innskudd av soliditetskapital .
Hvor finnes en lovhjemmel for det?
- Likebehandling? I forsikring er det forskjell på en kontrakt før og etter et forsikringstilfelle.
- I strid med lov og forskrift, og ikke omtalt i forarbeidene til loven

Livselskapene har i praksis innført en særavgift for pensjonister på 6 mrd kr

- Hvis livselskapene skal belaste pensjonistene opp til 12 % av premiereserven, betyr det en ekstra regning på 6 mrd kr! Det er mer enn hva pensjonistene måtte betale for økt levealder.
- Hver pensjonist blir fratatt 8 % regulering av pensjonen
- LO, Fagforbundet og Pensjonistforbundet har tatt saken opp med Finanstilsynet
- Hvis ikke Finanstilsynet er enig med oss, må noen forklare hvordan det kan innføres en kjempestor særavgift for pensjonister uten at det er omtalt noe sted

Arbeidsgruppens forslag, iflg DN 27.9:

- (Gjelder i hovedsak oppbygging og bruk av TA:)
  - Åpne opp for fleksibel oppbygging av bufferkapital
  - Åpne opp for fleksibel bruk av bufferkapital
- (Gjelder mulighetene til å komme seg bort:)
  - Raskere utbetaling av små fripoliser
  - Lette overgangen fra fripoliser med garantert rente til fripoliser med investeringsvalg

Dette var lite – vil tiltakene kunne ha noen virkning?

- Fleksibel oppbygging av bufferkapital
  - Først stanse TA på pensjonisters overskudd
  - Forutsetningen er åpne kriterier for forskjellsbehandling
  - Vil fleksibiliteten brukes til kundenes eller selskapets fordel?
- Fleksibel bruk av bufferkapital
  - Bør aksepteres
  - Kanskje tar livselskapene litt større risiko
- Raskere utbetaling og lettere overgang til FMI
  - Bra med flere valgmuligheter, på visse vilkår

Hovedproblemet består dessverre uendret

- Hovedproblemet er troen på at langsiktig kapital må forvaltes kortsiktig med et mål om best mulig avkastning for aksjonærene, fordi det bidrar til økt konkurranse om kundene
- Min påstand: Norge er alene om å ha gjort om store tjenstepensjonsordninger til forretning for børsnoterte finanskonserner, i stedet for å forvaltes i kundeeide foretak
- Pensjonistforbundets konklusjon etter rapporten fra Hippe/Lillevold i april var at fripoliseforvaltningen må flyttes til et nytt felles foretak som skal ha et entydig mål om langsiktig forvaltning til beste for fripolisekundene
- Det er ikke fremkommet noe som endrer vårt syn

